

„Bombka z Memmingen”

Scenariusz zajęć
dla uczniów klas VII–VIII
szkół podstawowych

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Białymstoku

BOHATERŃN
WŁĄCZ HISTORIĘ

„Bombka z Memmingen”

Cele lekcji:

Uczeń/uczennica:

- poznaje definicję słuchowiska, potrafi wymienić jego cechy,
- doskonali analizę słuchowiska,
- rozwija umiejętność słuchania ze zrozumieniem i skupienia uwagi,
- poznaje historię z życia Powstańca Warszawskiego opartą na prawdziwych wydarzeniach,
- zwiększa swoją świadomość na temat losów ludzi, którzy brali udział w II wojnie światowej i w Powstaniu Warszawskim,
- zna tradycje i zwyczaje Świąt Bożego Narodzenia.

Autorzy:

**dr Krzysztof Nowak,
Wioleta Wróbel**

projekt graficzny: Łukasz P. Fafiński

UWAGA OGÓLNA: Zajęcia nie wymagają wcześniejszego wprowadzenia uczniów w tematykę II wojny światowej czy Powstania Warszawskiego, choć mogą odwoływać się do wiedzy związanej z Powstaniem Warszawskim zdobytej na wcześniejszych etapach edukacji.

TEMAT LEKCJI:

„Bombka z Memmingen”

CZAS TRWANIA:

90 minut

GRUPA DOCELOWA:

uczniowie klas VII–VIII szkoły podstawowej

MATERIAŁY DO ZAJĘĆ:

komputer + Internet, rzutnik/ekran, głośniki, szablon bombki (dla każdej osoby na lekcji – zał. nr 4) i materiały plastyczne: dziurkacz, wstążka do związania bombki, nożyczki, klej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE:

scenariusz, słuchowisko „Bombka z Memmingen”

<https://archiwum.radioolsztyn.pl/broadcast/37>

karty pracy (zał. nr 1–5)

broszura *Losy starszego strzelca „Zagłoby” Aureliusza Zenona Dembińskiego*, autorstwa Wiolety Wróbel

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/publikacje/ksiazki-bialystok/174744,Wioleta-Wrobel-Losy-starszego-strzelca-Zagloby-Aureliusza-Zenona-Dembinskiego.html>

Przebieg lekcji:

WSTĘP

 [10 min]

Słuchowisko „Bombka z Memmingen” w reżyserii Macieja Mydlaka powstało z inicjatywy Instytutu Pamięci Narodowej i Polskiego Radia Olsztyn. Jest to opowieść o pragnieniu wolności i tęsknocie za Ojczyzną, oparta na prawdziwych wydarzeniach z życia Aureliusza Zenona Dembińskiego. Akcja rozgrywa się 24 grudnia 1944 r. 16-letni Aureliusz Dembiński znajduje się w obozie jenieckim Stalag VII B Memmingen, do którego trafił po upadku Powstania Warszawskiego. Jest z dala od rodziny i Polski, o którą walczył. I choć z czasem ułożył sobie życie poza Ojczyzną, nigdy o niej nie zapomniał. Pomysłodawczynią słuchowiska jest Wioleta Wróbel – pracownica Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Białymstoku.

W ramach współpracy kampanii BohaterON – włącz historię! z Oddziałem Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku przekazujemy nauczycielom i edukatorom słuchowisko edukacyjne wraz ze scenariuszem zajęć, które wprowadzi uczniów w klimat Świąt Bożego Narodzenia, ale także przybliży historię namiastki Świąt w obozie jenieckim – Stalag VII B Memmingen.

Zanim uczniowie wysłuchają pierwszej części słuchowiska „Bombka z Memmingen”, podaj im definicję słowa *słuchowisko* oraz wskaż jego cechy. Dzięki temu uczniowie będą świadomi, z jakim gatunkiem radiowym mają do czynienia.

Słuchowisko powstało w latach 20. XX wieku. Pierwszym polskim słuchowiskiem była nadana na żywo 29 listopada 1925 r. w Warszawie adaptacja dramatu Stanisława Wyspiańskiego „Warszawianka”, przygotowana przez Alojzego Kaszyna. Na słuchowisko składa się: głos ludzki, dźwięki natury, muzyka oraz różne efekty dźwiękowe, które pozwalają zarysować tło zdarzeń. Bywa ono nazywane teatrem wyobraźni, ponieważ odbiorca, słysząc tylko głosy ludzi i inne dźwięki, współtworzy rzeczywistość, wyobrażając sobie miejsce zdarzeń, wygląd postaci, ich zachowania, wyrażane emocje. Aby powstało dobre słuchowisko, potrzebny jest przede wszystkim ciekawy i przystosowany do potrzeb tego gatunku tekst. Następnie reżyser musi właściwie dobrać aktorów do ról i odpowiednio nimi kierować podczas prób. Nad całością czuwa realizator dźwięku, który dba o to, aby głosy aktorów i wszystkie dźwięki brzmiały naturalnie i nie było niepotrzebnych szumów i zakłóceń. _____

BOMBKA Z MEMMINGEN CZ. 1

🕒 [30 min]

Wyjaśnij uczniom, że za chwilę przeniosą się do Anglii do domu Aureliusza Zenona Dembińskiego ps. „Zagłoba” (w trakcie Powstania Warszawskiego walczył w kompanii „Harcerskiej” Batalionu „Gustaw”, następnie służył w Batalionie „Zaremba-Piorun”), gdzie trwa wieczór wigilijny. Rozdaj uczniom karty pracy (zał. nr 1) i zapoznaj ich z poleceniem oraz poproś, żeby sami przeczytali pytania. Wspólnie wysłuchajcie pierwszej części słuchowiska (do 24 min). Po wysłuchaniu słuchowiska, uczniowie w rozmowie frontальной odpowiadają na pytania z karty pracy [6 min]. Po każdym zadanyemu pytaniu możesz poprosić chętnych uczniów o rozwinięcie swojej odpowiedzi lub jej uzasadnienie. _____

BOMBKA Z MEMMINGEN CZ. 2

🕒 [30 min]

Uczniowie słuchają drugiej części słuchowiska „Bombka z Memmingen”. Wyjaśnij uczniom, że teraz przeniosą się do obozu jenieckiego – Stalag VII B Memmingen. Poproś, aby podobnie, jak w czasie słuchania pierwszej części, byli uważni i postarali się zapamiętać jak najwięcej faktów, ale i emocji towarzyszących bohaterom tej historii. Do wyboru przez nauczyciela są 3 ćwiczenia:

- ➔ **PIERWSZE ĆWICZENIE:** Poproś uczniów, aby po wysłuchaniu słuchowiska chronologicznie ułożyli losy Aureliusza Zenona Dembińskiego (zał. nr 2). [5 min]
- ➔ **DRUGIE ĆWICZENIE:** Zaproś uczniów do wspólnej opowieści. Poproś, aby usiedli w taki sposób, żeby wszyscy siebie widzieli (na tyle, na ile jest to możliwe). W ramach utrwalenia historii będziecie wspólnie snuć wigilijną opowieść „Bombka z Memmingen”. Każdy z uczniów opowiada swoimi słowami fragment historii usłyszaną w pierwszej i w drugiej części słuchowiska. Jeśli uczniowie siedzą w kole, opowiadają według wskazówek zegara, jeśli w ławkach to według zaproponowanego przez ciebie porządku np. zaczynając od pierwszej ławki przy ścianie i od początku do końca rzędu, następnie kolejne rzędy. Ty decydujesz, ile opowiada dany uczeń i prosisz o kontynuowanie kolejną osobę. Ważne, żeby opowieść miała początek i koniec oraz zawierała najważniejsze wydarzenia. Kluczowe dla opowieści „Bombka z Memmingen” są poniższe wydarzenia. Możesz je wykorzystać do podpowiadania uczniom, tak aby ich opowiadanie było pełne. [15 min]

Część pierwsza słuchowiska:

1. zgubienie bombki,
2. wieszanie bombki na choince,
3. kolacja wigilijna (dzielenie się opłatkiem),
4. wspomnienie spotkania rodziców na stacji w Liverpoolu w 1956 r. po 12 latach rozłąki,
5. kolacja wigilijna (wspominanie Powstania Warszawskiego).

Część druga słuchowiska:

1. przeniesienie choinki przez bramę obozu jenieckiego w Memmingen,
2. opowiadanie o tym, jak Aureliusz zabrał choinkę,
3. robienie bombki,
4. wigilia w obozie, pierwszy raz bez rodziny,
5. wspomnienie walki w Powstaniu Warszawskim,
6. przechodzenie kanałami,
7. wejście do baraku niemieckiego wartownika,
8. śpiewanie kolędy „Lulajże, Jezuniu”,
9. otrzymanie prezentu (nowej bombki) od wnuka.

Opowieść zaczyna nauczyciel słowami: *Rozpoczyna się wieczór wigilijny w domu Aureliusza Zenona Dembińskiego. Babcia Joan i mama Kate przygotowują wigilijne potrawy. Czas zatem na ubranie choinki...*

➔ **TRZECIE ĆWICZENIE:** Poproś uczniów o wypisanie 3 odgłosów/efektów dźwiękowych, które występują w słuchowisku*. [5 min]

PODPowiedzi dla Nauczyciela:

CZĘŚĆ PIERWSZA:

- dźwięk dzwonka do drzwi,
- otrzepywanie choinki ze śniegu, stukot choinki o podłogę,
- kroki po schodach,
- naczynia i sztućce.

CZĘŚĆ DRUGA:

- szczekanie psów,
- kroki na śniegu,
- kaszel,
- wycinanie kartonika na bombkę,
- rysowanie ołówkiem ozdoby świątecznej,
- rozrabianie kleju,
- zapalanie zapałki,
- wykładanie jedzenia na stół obozowy,
- otwieranie drzwi obozowych.

* ćwiczenie dodatkowe

WYKONANIE BOMBKI

 [15 min]

Rozdaj wszystkim osobom szablon z bombką oraz poproś o wykonanie kopii bombki, którą Aureliusz Dembiński zrobił w obozie jenieckim w Memmingen w grudniu 1944 r. Szablon bombki należy wyciąć i skleić. Następnie za pomocą dziurkacza wykonać otwór, przez który przeprowadzona będzie wstążka. Zachęć uczniów do zawieszenia bombki na choince w swoim domu lub podarowania jej komuś wraz z opowiedzianą pokrótce historią. Zawieszona bombka będzie kontynuacją tradycji, którą rozpoczął Aureliusz Dembiński. Dzięki temu zostanie zachowana pamięć o jeszcze jednym polskim Bohaterze. —

ZADANIE DOMOWE DLA KLAS VII–VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ

 [30 min]

Podaj uczniom dostęp do notki biograficznej *Losy starszego strzelca „Zagłoby” Aureliusza Zenona Dembińskiego*, autorstwa Wiolety Wróbel:

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/publikacje/ksiazki-bialystok/174744,Wioleta-Wrobel-Losy-starszego-strzelca-Zagloby-Aureliusza-Zenona-Dembinskiego.html>

Zadanie 1. Poproś uczniów o sprawdzenie w podręczniku lub Internecie następujące terminy: Armia Krajowa, mały sabotaż, stalag, 2 Korpus Polski gen. Władysława Andersa. Zapowiedz, że na początku kolejnej lekcji krótko wyjaśnicie sobie te pojęcia.

Zadanie 2. Poproś uczniów o wypisanie z notki biograficznej, czym Aureliusz zajmował się po wstąpieniu do Armii Krajowej we wrześniu 1943 r. Zapowiedz, że na początku kolejnej lekcji, porozmawiacie o tym.

Zadanie 3. Poproś uczniów o krótką, pisemną odpowiedź na pytania: Jak myślisz, dlaczego Aureliusz Zenon Dembiński przyjął pseudonim „Zagłoba”? Dlaczego wybrał tę postać literacką? _____

ZAŁĄCZNIK 1. KARTA PRACY DO PIERWSZEJ CZĘŚCI SŁUCHOWISKA

🕒 [6 min]

ĆWICZENIE 1. POSŁUCHAJ BARDZO UWAŻNIE PIERWSZEJ CZĘŚCI SŁUCHOWISKA „BOMBKA Z MEMMINGEN”. ODPOWIEDZ NA PYTANIA.

PYTANIA DO PIERWSZEJ CZĘŚCI SŁUCHOWISKA	ODPOWIEDZI
1. Czy w Waszym domu podobnie obchodzi się Wigilię? Które elementy, tradycje, potrawy wigilijne ze słuchowiska są również w Waszym domu?	
2. Dlaczego rodzina „Zagłoby” wiesza bombkę na honorowym miejscu? Dlaczego od niej zaczynają strojenie choinki?	
3. Jak wyglądała bombka zrobiona przez Aureliusza?	
4. Dlaczego „Zagłoba” nie mógł wrócić do Polski od razu po wojnie i spotkał się z rodzicami dopiero w 1956 r.?	
5. Dlaczego pomimo nikłych szans ludzie przystąpili do Powstania Warszawskiego?	
6. Ile godzin bohater słuchowiska spędził w kanałach?	

ZAŁĄCZNIK 2. KARTA PRACY DO DRUGIEJ CZĘŚCI SŁUCHOWISKA

🕒 [5 min]

ĆWICZENIE 1. UŁÓŻ CHRONOLOGICZNIE LOSY AURELIUSZA ZENONA DEMBIŃSKIEGO W POWSTANIU WARSZAWSKIM NA PODSTAWIE SŁUCHOWISKA „BOMBKA Z MEMMINGEN”.

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	

- a) Przechodzenie kanałami ze Starego Miasta na Śródmieście Południowe – 1 września 1944 r.
- b) Kapitulacja Powstania Warszawskiego – 2 października 1944 r.
- c) Jeniec Stalagu 344 Lamsdorf.
- d) Pożegnanie z mamą – Warszawa, 1 sierpnia 1944 r.
- e) Walka w Batalionie „Zaremba-Piorun”, w którym służył jego tata ppor. Marian Dembiński ps. „Albert”.
- f) Jeniec Stalagu VII B Memmingen.
- g) Świadek alianckich i sowieckich zrzutów – pomocy dla Powstańców, wrzesień 1944 r.
- h) Walka w Batalionie „Gustaw” na Starym Mieście.
- i) Wybuch tankietki – niemieckiego transportera ładunków wybuchowych – Stare Miasto, 13 sierpnia 1944 r.

ZAŁĄCZNIK 3. KARTA PRACY DO DRUGIEJ CZĘŚCI SŁUCHOWISKA

 [5 min]

ĆWICZENIE 2. WYPISZ 3 ODGŁOSY/EFEKTY DŹWIĘKOWE, KTÓRE WYSTĘPUJĄ W SŁUCHOWISKU*.

Część 1. Dom Aureliusza Dembińskiego, Anglia

np. dźwięk dzwonka do drzwi

Część 2. Stalag VII B Memmingen, 1944 r.

np. kroki po śniegu

* ćwiczenie dodatkowe

ZAŁĄCZNIK 4. SZABLON BOMBKI DO WYKONANIA

🕒 [10 min]

ZAŁĄCZNIK 5. PRACA DOMOWA

 [30 min]

ĆWICZENIE 1. ZAPOZNAJ SIĘ Z NOTKĄ BIOGRAFICZNĄ *LOSY STARSZEGO STRZELCA „ZAGŁOBY” AURELIUSZA ZENONA DEMBIŃSKIEGO, AUTORSTWA WIOLETY WRÓBEL:*

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/publikacje/ksiazki-bialystok/174744,Wioleta-Wrobel-Losy-starszego-strzelca-Zagloby-Aureliusza-Zenona-Dembinskiego.html>

WYKONAJ ZADANIA:

1. Z pomocą podręcznika lub Internetu wyjaśnij pojęcia: Armia Krajowa, mały sabotaż, stalag, 2 Korpus Polski gen. Władysława Andersa.
2. Wypisz z notki biograficznej, czym Aureliusz Dembiński ps. „Zagłoba” zajmował się po wstąpieniu do Armii Krajowej we wrześniu 1943 r.
3. Odpowiedz na pytania: Jak myślisz, dlaczego Aureliusz Zenon Dembiński przyjął pseudonim „Zagłoba”? Dlaczego wybrał tę postać literacką?